

CAMELIA SPASICI (STĂNCIULESCU)

**CONSIMȚĂMÂNTUL CONTRACTUAL,
CIVIL ȘI CONSUMERIST**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

Motto

„On n'a pas tout dit du consentement quand on dit qu'il est sympathie et sourire d'un home a l'autre.

Le sourire ne dure pas toujours et les difficultes restent aux jurists”

Jean Carbonier,
Droit civil, ed. a X-a, P.U.F., Paris, 1972

CAPITOLUL I

VOINȚA JURIDICĂ – FUNDAMENTUL CONSIMȚĂMÂNTULUI

Secțiunea I. Voința psihologică și voința juridică

Voința socială reprezintă totalitatea autonomă de manifestări spirituale și economice, reglementate juridic și politic și condiționate cosmic, biologic, psihic și istoric¹.

Pentru o activitate voluntară, omul are nevoie de o conștiință, capacitate atât de a percepe realitatea existentă și cât și locul său în această realitate. Sunt trei aspecte care exprimă *motivarea afectivă a voinței* (iubirea de sine, simpatia, venerația față de necunoscutul natural și social) și trei aspecte care constituie *motivarea rațională* (percepția, intelectul, rațiunea). Cu alte cuvinte, voința poate fi numită ca acel impuls care determină activitatea umană spre realizarea unor anumite scopuri, cu condiția existenței acestor scopuri. Potrivit opiniei citate², sunt „trei trepte ale devenirii voinței sociale”:

- *Voința embrionară*, caracteristică omului natural, lipsit de noțiunea scopului, deciziile căruia sunt luate inconștient, impulsiv;

- *Voința slab dezvoltată* care aparține celor care au mijloace dar nu au scop bine definit;

- *Voința pe deplin realizată* care atât conștientizează anumite scopuri cât și posedă mijloace care corespund îndeplinirii acestor scopuri.

În literatura de specialitate *fenomenele psihice* sunt grupate în două categorii: cea a proceselor psihice (percepțiile, memoria, imaginația, gândirea, emoțiile, afectele, sentimentele, etc.) și cea a particularităților psihice ale omului, privit individual (aptitudinile, trăsăturile temperamentale, interesele și caracterul)³.

---

¹ Voința socială nu trebuie confundată cu „motivația” care „este legată de impulsuri individuale și impulsive și este o noțiune cu mult mai cuprinzătoare”; a se vedea D. Gusti, *La science de la realite sociale*, București, 1941, p. 17 și urm.

² Pentru amănunte privind voința psihologică; a se vedea D. Gusti și lucrările sale reprezentative: „*Egoismus und Altruismus*”, 1904; „*Die soziologischen Betrehungen in der neuen Ethik*”, 1908; „*Cosmologia elenă*”, 1929; „*Cunoaștere și acțiune în serviciul națiunii*”, 1939; „*Problema sociologiei*”; 1940; „*La science de la realite sociale*”, 1941; precum și I. Mamina, I. Bulei, *Guverne și guvernanți (1866-1916)*, Editura Silex, București, 1994, p. 7 și urm.

³ Voința poate fi analizată ca fenomen ce ține de categoria particularităților psihice ale persoanei, dar și ca proces, forma specifică de organizare psihică a întregii activități; a se vedea B. Zorgo, *Ce este voința?*, Editura Didactică și Enciclopedică Română, București, 1969, p. 12.

Voința reprezintă o categorie psihologică distinctă, „dar aflată într-un raport de interdependență cu alte categorii psihologice pe care se clădește sistemul psihic uman, o capacitate a omului și nu numai a lui, ale cărei premise se află în potențialul psihic specific uman, prin activitatea sa voluntară; realizarea scopurilor propuse și, deci a voinței implică folosirea tuturor resurselor psihice și morale, puterea omului de a planifica (prin plan elaborat, conștient), organiza, realiza pe măsura solicitărilor impuse”⁴.

Voința a mai fost definită, în general, și ca o „capacitate și proces psihic de conducere a activității sub toate aspectele ei; sistem de autoreglaj superior întrucât este efectuat precumpănitor prin cel de-al doilea sistem de semnalizare și implică deliberare, scop și plan elaborat conștient, organizare a forțelor proprii, prin stăpânirea unora și mobilizarea și angajarea convergent finalista a altora”⁵.

În drept, voința ca și categorie psihologică are o dublă semnificație: pe de o parte vorbim despre *voința generală*, adică a întregii societăți sau a unor grupuri sociale și *voința individuală*, caracteristică unui singur individ⁶.

Din punct de vedere *intelectiv*, actul voluntar al ființei umane este rezultatul unui proces cognitiv complex⁷, ce presupune cunoașterea realității, conștientizarea trebuințelor și dezideratelor, valorizarea motivelor, scopurilor, mijloacelor, și corelarea acestora prin prisma exigențelor propriului eu, dar și a celor obiective, impuse de societate⁸.

Voința reprezintă *capacitatea individului de a acționa rațional pentru realizarea unor scopuri elaborate*, în mod anticipativ, pe plan mental.

Acțiunea voluntară se realizează pe baza unui plan mintal (mijloc de reglare psihică a activității) alcătuit în esență din următoarele *elemente*⁹: ideea scopului și reprezentarea lui; imaginea efectului final; imaginea situației în care se va realiza scopul propus și a acțiunii ce urmează a fi realizată.

---

⁴ Actul de voință este „pentru viața socioculturală a omului, impregnată axiologic, ceea ce instinctul este pentru viața sa pur biologică”; a se vedea I. Dogaru, *Valențele juridice ale voinței*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 11-15 și L. Gavriliu, *Voința și patologia ei*, Editura I.R.I., București, 1997, p. 11.

⁵ A se vedea J. Piaget, *Psihologia inteligenței*, Editura Științifică, București, 1965, p. 58; I. Craiovan, *Metodologia juridică*, Editura Universul Juridic, București, 2005, p. 107; P. Popescu-Neveanu, *Dicționar de psihologie*, Editura Albatros, București, 1978, p. 776.

⁶ A se vedea N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, București, 2002, p. 94; I. Ceterchi, *Teoria generală a statului și dreptului*, Editura didactică și pedagogică, București, 1967, p. 334 și urm.

⁷ A se vedea Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Editura Șansa, București, 1998, p. 139-140; S. Brădeanu, V.D. Zlătescu, *Tratat de drept civil*, Editura Academiei, București, 1967, p. 233 și urm.

⁸ „Voința este un element complex atât din punct de vedere psihologic, cât și din punct de vedere juridic. Sub aspect juridic, voința este complexă deoarece reunește în structura sa două elemente: consimțământul și cauza (scopul)”; a se vedea G. Boroî, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Editura All Beck, ediția a II-a București, 2002, p. 154.

⁹ A se vedea I. Dogaru, *op. cit.*, p. 17.

Dintre fazele acestui proces psihologic complex, sub aspectul voinței juridice, *prezintă relevanță două elemente*: hotărârea exteriorizată (consimțământul) și motivul determinant (cauza sau scopul actului juridic)¹⁰.

Studiul actului juridic civil, cel mai important factor creator, modificator sau extinctiv de raporturi juridice civile, presupune *eo ipso* investigarea componentei volitive a universului psihologic uman, respectiv cercetarea resorturilor intime care transformă voința psihologică în voință rațională, întrucât „voința psihologică este doar ingredientul de facto al voinței juridice, elementul sălbatic și de necuantificat juridic”¹¹.

Mecanismul psihologic al formării consimțământului generează voința internă, care, pentru a produce efecte juridice, urmează a fi „obiectivizată”¹² în voința declarată, întrucât *voluntas in mente retenta nihil efficit*.

În principiu, între cele două elemente ale voinței trebuie să existe concordanță¹³. Dar libertatea voinței poate fi limitată atât în ceea ce privește faza internă, a deliberării, prin alterarea premiselor cognitive ale actului de voință, cât și în ceea ce privește faza exteriorizării acesteia, când manifestarea voinței poate fi îngrădită sau chiar suprimată¹⁴.

Precizăm că, există situații, precum viciile de consimțământ, când voința declarată și voința internă nu coincid (discordanța datorându-se, fie emitentului voinței declarate, fie unor factori externi).

Secțiunea a II-a. Voința juridică. Formare, principii, evoluție

§ 1. Formarea voinței juridice

Formarea voinței juridice, reprezintă un proces psihologic complex ce are la bază nevoia simțită de om (nevoie pe care acesta vrea să o satisfacă)¹⁵. În derularea acestei nevoi în mintea omului, urmează reflectarea *mijlocului de*

---

¹⁰ A se vedea I.R. Urs, *Drept civil român. Teoria generală*, Editura Oscar Print, București, 2001, p. 215.

¹¹ A se vedea P. Vasilescu, *Relativitatea actului juridic civil. Repere pentru o nouă teorie generală a actului juridic de drept privat*, Editura Rosetti, București, 2003, p. 30.

¹² Pentru amănunte în domeniul procesului de obiectivizarea a consimțământului a se vedea G. Francois, *Consentement et obiectivation. L'aport des principes du droit europeen du contrat a l'etude du consentement contractuel*, Presses Universitaires D'Aix-Marseille, 2007, p. 16 și urm.

¹³ A se vedea V.V. Popa, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Editura All Beck, București, 2005, p. 89. În doctrină au existat chiar opinii potrivit cărora ar opera o prezumție de identitate între voința internă și voința declarată; a se vedea D. Zlătescu, *Tratat elementar de drept civil român. Teoria generală*, Casa Editorială „Calistrat Hogaș” București, 2000, p. 101.

¹⁴ A se vedea E. Lupan, *Introducere în dreptul civil*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 1999, p. 212.

¹⁵ Între consimțământ și voința juridică există corelația dintre *parte și întreg*.

satisfacere a nevoii respective. Pe măsură ce reprezentarea scopului devine mai puternică, se trece de la tendință la dorința de satisfacere a nevoii¹⁶.

Deliberarea reprezintă următoarea fază a procesului psihologic, care presupune cântărirea avantajelor și dezavantajelor pe care le prezintă dorințele și mijloacele lor de realizare. Ca urmare a apariției unui motiv determinant, ce le înlătură pe celelalte, de la deliberare se trece la luarea hotărârii de a încheia actul juridic civil, act care apare ca un mijloc de realizare a scopului propus.

Toate fazele procesului psihologic de formare a voinței juridice au caracter intern; pentru ca faptul psihologic să devină fapt social, este necesar ca hotărârea luată să fie exteriorizată, astfel încât alte persoane să aibă posibilitatea de a lua cunoștință de ea.¹⁷

Din procesul psihologic complex de formare a voinței juridice, dreptul civil nu reține decât *două elemente*: hotărârea exteriorizată (consimțământul) și motivul determinant (cauza sau scopul actului juridic).

§ 2. Principiile voinței juridice

Codul civil consacră implicit, dar *neîndoielnic*, două principii care cârmuiesc voința juridică¹⁸: principiul libertății actelor juridice civile (numit și principiul autonomiei de voință) și principiul voinței reale (numit și principiul voinței interne).

a) *Principiul libertății (autonomiei) de voință* este consacrat, indirect, de art. 969 alin. (1) C. civ., potrivit căruia „convențiile legal făcute au putere de lege între părțile contractante”. Rezultă, sintetic, că subiectele de drept civil *sunt libere să încheie convenții ori alte acte juridice*.

Conținutul principiului libertății are în vedere *trei direcții*: subiectele de drept civil sunt libere să încheie ori nu un act juridic civil; părțile sunt libere să stabilească, așa cum doresc, conținutul acestuia și să modifice ori să pună capăt actului juridic pe care l-au încheiat anterior¹⁹.

Din cele de mai sus se desprind *două consecințe*:

- subiectele de drept sunt libere să încheie *orice acte juridice* (numite sau nenumite);

- în lipsa unor dispoziții contrare, *părțile sunt libere să aleagă forma actului juridic*.

---

¹⁶ De cele mai multe ori, o dorință nu rămâne izolată, ci ea se întâlnește cu alte tendințe și dorințe, *unele în acord cu prima dorință, altele potrivnice*; a se vedea G. Boroș, *op. cit.*, p. 208.

¹⁷ A se vedea A. Ionașcu, *Drept civil. Partea generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1963, p. 79-80; Tr. Ionașcu, *Elementele voinței juridice*, în *Tratat de drept civil*, vol. I, Partea generală, Editura Academiei, București, 1967, p. 258 și urm.; Gh. Beleiu, *op. cit.*, p. 149; T. Pop, *op. cit.*, p. 130-131.

¹⁸ A se vedea: G. Boroș, *op. cit.*, p. 208-210; Gh. Beleiu, *op. cit.*, p. 149; I. Dogaru, *op. cit.*, p. 156-159; E. Poenaru, *op. cit.*, p. 105.

¹⁹ A se vedea G. Boroș, *op. cit.* p. 208-210.